

de bescherming van de "privacy"

Hoofdstuk I. Wat is «privacy»?

De eerste vraag die hier opduikt is om het onderwerp te begrenzen en te definiëren. Nu is het met die definities altijd een moeilijke zaak. Wanneer men een of ander woord gebruikt weet men gewoonlijk wel zo ongeveer wat het betekent, maar o wee als men het precies moet gaan omschrijven. Dat geldt vooral voor allerlei rechtstermen. Men denke aan woorden als «goede trouw», «opzet», «schuld», «onrechtmatigheid» en zelfs aan een zo simpele term als «goed». In hoge mate geldt dit ook voor de term «privacy». Er bestaat zelfs niet eens een behoorlijke Nederlandse term voor. Bij alle onderdelen van mijn betoog zal ik telkens moeten teruggrijpen naar de twee uitvoerige preadviezen die over dit onderwerp voor de Nederlandse Juristenvereniging zijn uitgebracht door de Haagse advocaat Jhr. de Brauw en de Amsterdamse hoofdredacteur van «Het Vrije Volk», Dr. van Veen. In het bijzonder de Brauw heeft zich het hoofd gebroken over de vraag wat nu eigenlijk onder «privacy» moet worden verstaan.

De opdracht die de Nederlandse Juristenvereniging aan de preadviseurs had gegeven, luidde: «Behoort de wetgever regelen te treffen ter bescherming van het individu tegen het doen, het gebruiken en het openbaar maken van waarnemingen, diens persoonlijke sfeer betreffende?»

In deze opdracht was derhalve «privacy» vertaald met de woorden «persoonlijke sfeer». De Brauw voelt er meer voor om te spreken van «privé sfeer». De Franse Code Civil spreekt in art. 1166 van «les droits qui sont exclusivement attachés à la personne.» Het Belgische Burgerlijk Wetboek is in dit opzicht gelijkkluidend en zegt ook dat de schuldeisers alle rechten en vorderingen van hun debiteur kunnen geldend maken behalve die welke «sont exclusivement attachés à la personne.» Wat nu echter daaronder moet worden verstaan, blijft enigszins in het duister. Zoals Professor A. Amiaud in 1946 opmerkte: «Ces droits, du fait, qu'ils ne sont pas normalement évaluables en argent, sont par suite restés à l'arrière-plan des préoccupations de ses rédacteurs.»

Maar bovendien, de persoonlijkheidsrechten worden hier wel onttrokken aan het verhaal van crediteurs, maar daardoor genieten zij nog geen onvoorwaardelijke bescherming. Bovendien gaat het hier om persoonlijke rechten die een zekere economische waarde bezitten. Toch maken zij wel degelijk deel uit van de «persoonlijke sfeer». Bv. de vrijheid van arbeid brengt met zich mee dat een creditieër die een vordering heeft op een kunstschilder of een musicus deze nimmer zou kunnen dwingen een bepaald schilderij of muziekstuk te vervaardigen.

Een schuldeiser zal m.i. ook nooit van een fotomodel kunnen vragen dat zij zich in bepaalde standen of met bepaalde costumes laat fotograferen, van een advocaat niet dat hij een proces zal voeren, van een arts niet dat hij een bepaalde operatie zal verrichten ...

Art. 1166 geeft dus maar een zeer wankel aanknopingspunt voor een bescherming over de persoonlijke sfeer en de daaraan verbonden rechten.

Ook het strafrecht brengt ons niet zo heel veel verder. Jean Constant zei in 1960: «En effet, si de nombreuses dispositions de la législation pénale belge sanctionnent les atteintes portées aux droits moraux de la personne humaine, il faut avouer que les droits de la personnalité, par opposition aux droits de la personne, n'ont pas encore été définis en fonction de la loi pénale. Sans doute la personnalité est elle composée d'un ensemble de traits physiques et moraux qui donnent à chaque individu son caractère particulier. Mais il n'en reste pas moins vrai que la notion de la personnalité apparaît encore assez fuyante et rebelle à toute définition précise au point que si les notions de personne et de personnalité peuvent se distinguer par certains côtés, par d'autres au contraire elles se rejoignent et parfois même se confondent.»

Universele verklaring en europese conventie.

Inderdaad, de persoonlijke of privé sfeer en de daaruit voortvloeiende rechten, die om bescherming vragen, vormen een vluchtige en tegelijk weerbarstige materie.

Toch kunnen wij in deze stof wel enige ordening brengen. Wij hebben allen duidelijk het gevoel dat wij een eigen persoonlijkheid bezitten en dat die persoonlijkheid op bepaalde punten niet mag aangetast worden. Wij weten wel dat wij in een gemeenschap leven en dat wij verplichtingen hebben tegenover die gemeenschap, maar er is ergens een grens waar die gemeenschap of de overheid niet overheen mag stappen zonder onze toestemming om in onze privé sfeer te komen.

De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens van 10 december 1948 zegt: «Niemand zal onderworpen worden aan willekeurige inmenging in zijn persoonlijke aangelegenheden, in zijn gezin, zijn tehuis of zijn briefwisseling, noch aan enige aantasting van zijn eer of goede naam. Tegen een dergelijke inmenging of aantasting heeft eenieder recht op bescherming door de wet.» In de Europese Conventie tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden, het zgn. Verdrag van Rome van 4 november 1950, wordt gezegd: «Eenieder heeft recht op eerbiediging van zijn privé leven, zijn gezinsleven, zijn huis en zijn briefwisseling. - Geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan met betrekking tot uitoefening van dit recht, dan voor zover dit bij de wet is voorzien en in een democratische samenleving nodig is in het belang van 's lands veiligheid, de openbare veiligheid of het economische welzijn van het land, de bescherming van de openbare gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.»

Wat zijn deze persoonlijke aangelegenheden (Universele Verklaring), wat is dit privé leven (Europese Conventie), wat is deze privacy? Laat ons even een opsomming trachten te maken:

1. de vrijheid van de persoon, nl. zijn vrijheid van gedachte, zijn vrijheid van keuze van arbeid en ontspanning, zijn vrijheid van politieke en godsdienstige overtuiging, van keuze van woonplaats en huwelijkspart-

ner ;

2. zijn recht om geheimen te hebben en deze te bewaren (bv. strafregister) ;
3. zijn recht om over zijn lichaam en zijn gezondheid te beschikken ;
4. zijn recht om afbeeldingen van zichzelf te laten maken of niet te laten maken, en om over de publicatie van die afbeeldingen te beslissen ;
5. het recht om over de publicatie van zijn geestesproducten te beschikken ;
6. het recht om beschikkingen te treffen over de wijze van begraven en om in het algemeen na zijn dood uit te voeren beschikkingen te treffen.

Naast het verschil in terminologie, zijn er nog twee andere verschillen tussen de Universele Verklaring en de Europese Conventie. De eerste spreekt van «iedere willekeurige inmenging», terwijl de tweede alleen tegen «inmenging van het openbaar gezag» gericht is. En verder is in de Universele Verklaring geen enkele beperking op de verbodsbepaling aangebracht, terwijl de Europese Conventie voorziet dat het recht op privé leven in een aantal gevallen moet wijken voor hogere belangen. Deze beperkingen zijn volkomen rationeel. De moeilijkheid is slechts dat hierdoor met de ene hand wordt teruggenomen wat met de andere hand gegeven werd. Bv. het recht op zijn lichaam tegenover de noodzaak tot inenting bij epidemische ziekten. Zo gaat het met vrijwel alle onderdelen van het privé leven zelfs met oude grondrechten als het recht op woning, het briefgeheim en de persoonlijke vrijheid.

De *conclusie* is m.i. dat de Universele Verklaring de voorkeur verdient omwille van zijn ruimere bewoording «elke willekeurige inmenging», maar dat het Verdrag van Rome op zijn beurt beter is waar het erkent dat de overheid het recht op privé leven kan begrenzen in het algemeen belang.

Maar thans past het even in te gaan op de verschillende onderdelen van het privé leven, de persoonlijke aangelegenheden.

In de eerste plaats komt hier de vrijheid. (N.v.d.R. : wegens plaatsgebrek dienen wij hier de volgende passages uit de lezingen samen te vatten. Prof. Van Bemmelen wijst op de bijna ontelbare verschillende betekenissen waarin het woord «vrijheid» gebruikt wordt ; toch ziet hij er een gemeenschappelijk idee achter, nl. het onbelemmerd-zijn. Daarna onderzoekt hij de afkeer voor vrijheid in het fascisme, en het vrijheidsbegrip bij Sartre en bij de deterministische school van Heymans.)

Wat er van deze tegengestelde meningen over vrijheid en van de tegenstelling tussen determinisme en indeterminisme ook moge zijn, het is duidelijk dat de wetgever het respect voor die vrijheid nimmer afdoende kan regelen doch slechts bepaalde condities kan stellen die de betere kans bieden dat de mensen in hun vrijheid niet onnodig worden belemmerd.

Over de in de Nederlandse en Belgische grondwetten reeds erkende grondrechten van woning, eigendom, godsdienstige overtuiging willen wij niet uitwijden. De vraag is veeleer of de noodzaak bestaat om de privacy nog

beter te beschermen dan op het ogenblik reeds geschiedt krachtens onze constituties en onze verschillende daarop gebaseerde wetten, vooral het wetboek van strafvordering.

De behoefte aan verdere bescherming van dat privé leven is vooral voortgevloeid uit de ontwikkeling van de techniek en verder zullen wij dus moeten nagaan welke mogelijkheden van aantasting der privacy deze techniek biedt, vooraleer te kunnen beoordelen in hoever nieuwe bepalingen noodzakelijk zijn.

Beeltenis en geheimen.

Hebben wij er nu inderdaad een recht op dat onze geheimen niet afgeluisterd worden, dat wij niet tegen onze zin gefotografeerd worden, dat vooral onze beeltenis niet gepubliceerd wordt zonder toestemming?

In vrijwel alle landen wordt het recht op eigen foto en dat deze niet mag gepubliceerd worden zonder toestemming van de gefotografeerde, geregeld in het auteursrecht. In Nederland heeft juist de publicatie van een Zeeuwse dame in het weekblad «Het Leven» de eerste aanleiding gevormd voor beschouwingen over zgn. «persoonlijke aangelegenheden». De rechtbank in Amsterdam achtte die publicatie ongeoorloofd (3 dec. 1923, N.J. 1924, p. 23) omdat de indruk werd gewekt dat deze publicatie was geschied «vooral met het oog op haar sterk ontwikkelde lichaamsvormen, die in het uitknipsel nog aangedikt lijken om de lezer te doen lachen ten haren koste.» Het Hof van Beroep van Amsterdam vernietigde deze beslissing (6 maart 1925, N.J. 1926, p. 188) en achtte geen grove inbreuk op de intimiteit van deze Zeeuwse dame aanwezig omdat over de belachelijke houding en het aandikken in de inleidende dagvaarding niets was gesteld, daargelaten of deze omstandigheid voldoende zou zijn om het redelijk belang te vormen. De dame had dus volgens het Hof geen redelijk belang dat de foto niet zou worden gepubliceerd.

Waarom hebben wij feitelijk het gevoel dat onze beeltenis behoort tot onze privacy? Hoogstwaarschijnlijk is hier toch ook nog sprake van een nawerking van de magie. Maar verder behoort juist tot onze persoonlijkheid dat zij zich elk ogenblik wijzigt, terwijl een portret steeds maar één expressie weergeeft, en zelfs het filmbeeld juist doordat het dimensie mist, weer op heel andere trekken de nadruk legt dan bij een observatie in de werkelijkheid zou geschieden. Bovendien blijven foto en filmbeeld steeds bestaan.

Nog iets over het geheim. Hebben wij een recht op geheimen? Het briefgeheim is algemeen erkend; hetzelfde geldt voor het geheim van vertrouwenspersonen. Maar waarom hebben wij het recht op geheimen? Dat wij allen geheimen kunnen hebben spreekt vanzelf. Maar waarom kan een tweede of een derde verplicht worden om bepaalde hem toevertrouwde geheimen te bewaren? Binnen onze woning moeten onze geheimen wel veilig zijn, maar hoever mag worden gegaan met publicatie van intimiteiten, of met mededelingen door anderen over onze gezondheid en onze ziekten? Dat de arts moet zwijgen is vanzelfsprekend. Maar anderen?

Bij personen die in de publieke belangstelling staan vindt iedereen het ook haast vanzelfsprekend dat daarover voortdurend mededelingen worden gepubliceerd!

Vermelden wij nog de bepaling in het Belgische recht dat geldboete en gevangenisstraf voorzien wordt voor degene die publiciteit verschaft aan de debatten over echtscheiding.

Merkwaardig dat wij nog altijd in strafzaken een vrijwel onbepaalde publicatie toelaten. In Nederland wordt er van bepaalde zijde toch op aangedrongen dat vooral de rapporten van de reclassering en de psychiatrische rapporten niet in openbare zitting zullen worden behandeld. Grote moeilijkheid is echter dat dan dikwijls de strafmaat voor het publiek onbegrijpelijk zou worden.

Hoofdstuk II. Nieuwe technische middelen tot aantasting van de privacy.

Iedere nieuwe uitvinding of ontdekking die de mens doet dwingt op korte of lange termijn tot een wettelijke regeling van het gebruik ervan, omdat iedere vinding van de mens door hem kan misbruikt worden (van Prometheus die het vuur stal tot de atoombom ...) De jurist loopt daarbij altijd achter. Immers hij kan maar regelingen maken, wanneer hij ervaring van het misbruik heeft opgedaan en de verschillende soorten van misbruik kent. Het is dus in het geheel niet verwonderlijk dat onze eeuw met zijn enorme technische ontwikkeling op zovele gebieden, een steeds verder achterblijven van de juridische evolutie te zien geeft.

Het wordt aan de jurist, zowel aan de wetenschappelijke als aan de praktische jurist wel eens verweten dat hij zozeer achteraan hinkt bij de natuurwetenschap. Het verwijt is oud maar onbillijk. De jurist moet wachten op ervaring en dus ook op ervaring van misbruik van uitvindingen, want wanneer hij te vroeg regelingen wil treffen heeft hij kans ook het nuttige gebruik van de uitvinding te zeer af te remmen en aldus te veel in de menselijke vrijheid in te grijpen. Dat neemt niet weg dat de wetgever en dus ook iedere jurist er op bedacht moet blijven om zo spoedig mogelijk misbruik van ontdekkingen en uitvindingen tegen te gaan.

Dat geldt ook voor de vindingen gedaan op het gebied der communicatiemiddelen. Laat ons eerst nagaan wat er voor nieuws op dit gebied gevonden is: af luisterapparaten, aftappen van telefoon, telegenzen en candid camera, film, televisie, bandopnamen, lie-detector ...

Afluisteren.

Van Veen heeft in zijn preadvies voor de N.J.V. deze technieken uitvoerig beschreven. Allereerst de *af luisterapparaten*. Deze zijn alle toepassingen van microfoon- en zendinstallaties gecombineerd met opname-apparaat. In Amerikaanse tijdschriften wordt reeds geadverteerd met een apparaat, *«the snooper»*, dat slechts vier pond weegt en het geluid een miljoen maal versterkt. Het wordt aangekondigd als «world's only private listening device» met als vriendelijke aanbeveling: «richt het op een groep van uw vrienden een huizenblok verder, en hoor aldus iedere avond wat er tussen hen gezegd wordt.» Het is een uitvloeisel van de fabelachtige antennes waarmee «missiles» op grote afstand kunnen worden ontdekt en onderschept.

Het afluisteren van telefoongesprekken door het aanleggen van een draadkende men reeds lang, maar de techniek van deze «snooper» is veel verfijnder: men behoeft geen draad aan te leggen die gemakkelijk de bedoelingen verraaft. Technisch mogelijk schijnt verder te zijn om een apparatuur om een telefoonkabel heen aan te brengen die een magnetisch veld van een zodanige betekenis doet ontstaan dat gebruik kan worden gemaakt van het afluisteren door middel van inductie. Op de afluisterpost behoeft niet steeds iemand aanwezig te zijn: de gesprekken kunnen op band worden vastgelegd.

Voor het afluisteren van andere dan telefonische gesprekken wordt van verborgen microfoons gebruik gemaakt. Onnodig de microfoon in het vertrek zelf aan te brengen. Deze kan ook in een nevenvertrek worden aangebracht. Zelfs worden microfoons zonder draden gebruikt waarmee een zender is gecombineerd, dat alles zo klein dat het gemakkelijk kan verborgen worden in de kleding van iemand die aan het gesprek deelneemt.

Verder is er dan nog, zoals reeds gezegd, de gerichte microfoon (*snooper*) die op aanzienlijke afstand gesprekken kan afluisteren. Die is nog niet te verbergen; wel worden kleine apparaten gemaakt die het afluisteren van straatgesprekken mogelijk maken. In de V.S.A. worden zij als speelgoed verkocht!

Tenslotte vermeldt van Veen nog een laatste technische snuffje, de zgn. *Laser-straal* (Laser = light amplification by stimulated emission of radiation). Door een straling van buiten door een gesloten ruimte te laten gaan, kan worden afgeluisterd wat binnen wordt besproken.

U ziet het: men is al heel ver, en binnenkort zal het wel zo zijn dat wij nergens een gesprek kunnen voeren zonder ermee rekening te houden dat iemand ons kan beluisteren. «*Feind hört mit*» is dan tenvolle verwezenlijkt. In Amerika bestaat hierover reeds een hele literatuur: Vance Packard, «*The naked society*»; Samuel Dash, «*The eavesdroppers*»; Arnold Beichmann, «*Who will be watching you?*»

Orwell's 1984 nachtmerrie is op dit punt reeds werkelijkheid geworden! Ook het kijken naar televisieprogramma's kan worden gecontroleerd waar televisiedistributie vanuit een centrale antenne bestaat: men weet precies wat op elk toestel wordt bekeken. Het is dus mogelijk dat u een telefoontje van uw partijleiding krijgt: «Kameraad, naar dit programma behoort u niet te kijken,» of dat de B.V.D. (N.v.d.r.: Nederlandse tegenhanger van onze zgn. Staatsveiligheid) u op de zwarte lijst zet omdat u teveel naar bepaalde programma's luistert of kijkt.

Bespieden.

Op het terrein van de *verborgen camera's* bestaan ook reeds tal van mogelijkheden, miniatuurcamera's waarmee ongemerkt foto's kunnen worden gemaakt. Verder dan ook de *telelenzen* waarmee op heel grote afstand kan worden gefotografeerd.

Een *gestolen televisiecircuit* wordt gebruikt in warenhuizen, banken en fabrieken om toezicht op klanten en personeel te houden. Verborgen televisietoestellen worden ook geplaatst in liften en toiletten om het per-

soneel in de gaten te houden, of in de ziekenhuizen opdat de verpleegster van wachtdienst al haar patiënten tegelijk in het oog kan houden. In de V.S.A. zijn al deze technieken het verst ontwikkeld en het meest verbreid. Voor een groot deel worden deze apparaten verkocht aan politie en justitie, maar toch ook aan particulieren.

Vance Packard citeert een advertentie voor een «*Be a spy*»-cursus, die niet meer dan een goede 1.000 B.F. kost. U begrijpt welk een enorm machtsmisbruik dit soort apparaten is in handen van particuliere detectivebureau's die zich bv. met het bewijs in echtscheidingszaken bezighouden. Voor alle mogelijke chantage-doeleinden kunnen heimelijke opgenomen banden en films natuurlijk ook geredelijk dienen.

Maar niet alleen voor criminele doeleinden kunnen deze technieken gebezigd worden. Op de duur zou het voor de justitie en politie wel eens van belang kunnen blijken dat een verhoor zowel op film als op band wordt vastgelegd opdat de rechter kan beoordelen hoe op bepaalde vragen is gereageerd en of bekentenissen onder dwang zijn afgelegd. Bezwaar is wel dat ook met films en geluidsbanden geknoeid kan worden.

Bovendien zal een heimelijk opgenomen gesprek of verhoor m.i. nimmer als bewijsmiddel mogen worden gebruikt.

De inbreuken op de privacy bestaan echter niet alleen in het doen van waarnemingen, in het afluisteren en afkijken, maar ook in de vaststelling van het waargenomene en tenslotte in de publicatie. Dat zijn zoals vanzelf spreekt zeer verschillende stadia. Ook voor een ev. wettelijke regeling van de inbreuken op de privacy zal met deze drie stadia zorgvuldig rekening moeten worden gehouden.

In hoever trekken de mensen zich deze inbreuken op hun privacy nu werkelijk aan? Er bestaat zeker, vooral ook bij jonge mensen, een sterke behoefte aan privacy, «*a life of their own.*» Daartegenover zijn er echter tekenen, aldus van Veen, dat men eerder minder dan meer om de privacy geeft. Op een enquête over het sexuele leven kregen Kinsey en zijn medewerkers zeer veel antwoorden binnen. Zo snel is de grens verschoven van wat men wel en niet over dit deel van het privé leven durft vragen dat een onderzoek onder jonge katolieke echtparen in Zuid-Limburg naar hun huwelijksbelevingen gedaan, voldoende studiemateriaal opleverde. Dergelijke enquêtes waarborgen echter altijd een zekere anonimiteit, althans bij publicatie.

Veel merkwaardiger is dat men lieden krijgt die willen medewerken aan een film als «Mensen van morgen» van Kees Brusse. Weliswaar beschouwt hij zijn film niet als een «*cinéma-vérité*», maar enkel als «zijn eigen werkelijkheid», dus als een schepping van een kunstwerk dat de werkelijkheid wel uitbeeldt, maar niet natuurgetrouw weergeeft. Maar toch schept hij een illusie van werkelijkheid, en in ieder geval geven de medewerkenden aan deze film een diep inzicht in hun gevoelsleven, hun huiselijke omstandigheden, hun verhouding tot hun ouders, hun sexuele leven. Het kunstmatige in de film is alleen dat het net wordt voorgesteld alsof de betrokken personen hun openhartige gesprekken allemaal aan elkaar vertellen, terwijl dit niet het geval was.

Deze film is dus een kunstwerk, en vandaar - aldus de Brauw - dat de pre-

sident van de Amsterdamse rechtbank, toen de vader van een der verfilmde jongens in kort geding een verbod tot opvoering vroeg, zich heeft beperkt tot het constateren van een inbreuk op de goede naam van het gezin en de vraag naar de inbreuk op de privé sfeer buiten beschouwing heeft gelaten.

Een andere film die in dit verband kan vernoemd worden is «Alleman» van Bert Haanstra, grotendeels opgenomen met de «candid camera». Vele personen die hier werden verfilmd, waren er zich niet van bewust dat hun handelingen werden opgenomen. Wel heeft Haanstra achteraf aan alle personen gevraagd hun toestemming tot vertoning te geven.

De Brauw zegt dat de opnamen voor «Alleman» op de openbare weg gebeurden en *dus* niet in de privé sfeer. Het is echter juist de vraag of de privé sfeer beperkt moet blijven tot datgene wat zich binnen de besloten ruimte van een woning, hotelkamer of particulier terrein afspeelt, dan wel of men ook buitenshuis een zeker recht heeft op privé sfeer, waardoor het onbescheiden oog of oor niet behoort door te dringen en waarvan zeker niet zonder meer mag worden aangenomen dat de waarneming daaromtrent zonder toestemming van de betrokkene mag worden gepubliceerd.

De vraag doet zich trouwens niet alleen voor bij de film maar ook bij boeken en tijdschriftartikelen. In hoever rechtvaardigt het feit dat een boek een kunstwerk is, dat de figuren die erin voorkomen a.h.w. met de vinger kunnen worden aangewezen. Dat men daarin een gevaar ziet blijkt wel hieruit dat vrijwel geen roman gepubliceerd wordt zonder dat voorin vermeld wordt: dat elke overeenkomst tussen daarin beschreven personen plaatsen of toestanden met werkelijke personen enz. volstrekt toeval is.

Deze mededeling is gewoonlijk alleen opgenomen *pour le besoin de la cause*. Er is natuurlijk geen auteur ter wereld die bij het scheppen van zijn fictieve persoonlijkheden niet ergens voorbeelden uit de werkelijkheid voor ogen heeft gehad. Een boek is eenvoudig niet «levensecht» als dit niet het geval is. Soms kan het bepaald pijnlijk zijn wanneer men de personen gekend heeft, die model hebben gestaan voor een dergelijke verwerking in een roman. Heel sterk was dit het geval met de figuur uit de roman van Jan Wolkers, «Kort Amerikaans». Heel Leiden wist meteen wie hij daarbij op het oog had gehad, en aangezien hij van sommige mensen zelfs hun gedachten en gevoelens beschrijft wanneer zij zich op het toilet bevinden, is dit niet bepaald fris.

Het is trouwens toch een merkwaardigheid van onze huidige literatuur om aan allerlei anale belevingen grote aandacht te besteden. Men zou bijna geneigd zijn om aan te nemen dat het anale complex van Freud in deze tijd bijzonder sterk ontwikkeld is, wat misschien met de angstgevoelens die onze tijd met oorlogs- en atoombedreiging meebrengt, zou kunnen samenhangen.

Ook t.a.v. de sexuele gevoelens en belevenissen bestaat een grotere openheid. Welke journalist zou het vroeger ooit gewaagd hebben om aan de verloofde van een prinses, ten aanhoren en ten aanschouwen van miljoenen, in verband met zijn leeftijd te vragen naar zijn vroegere liefdes. Gelukkig dat de betrokkene onmiddellijk de wedervraag stelde, hoe oud de journalist was.

Wij zullen bij het regelen van inbreuken op het privé leven - of wij dit

nu doen via het burgerlijk recht of via het strafrecht - steeds erop bedacht moeten blijven dat ook hier, net zoals bij de bestrijding van de pornografie, een uitzondering moet gemaakt worden voor kunst en wetenschap en zelfs voor de humor. Een groot man zal meer aanleiding geven tot grappen en spotprenten dan een willekeurige burger en als hij verstandig is zal hij zich deze humor niet aantrekken, maar er een bewijs van zijn grootheid of althans van zijn bekendheid in zien. Al naargelang een politiek persoon zich meer persoonlijk en naar zijn privé overtuiging met de politiek bemoeit, zullen ook zijn privé gevoelens, gedachten en daden meer in het centrum van de belangstelling staan en meer aan kritiek en dus ook aan spot onderhevig zijn.

Voorals ook de televisie dringt soms onbarmhartig door in de privé sfeer. Hetzelfde geldt voor het «nieuws» op de film. Vorstelijke en andere bekende personen worden daarbij in hun doen en laten, hun bewegingen en uitingen afgebeeld terwijl zij er nauwelijks op bedacht zijn.

Toch is het wel duidelijk dat wij nimmer een regeling zullen kunnen maken die dit verhindert. Het is echter de vraag of ook privé personen zonder hun toestemming hieraan mogen worden blootgesteld.

De Brauw zegt hieromtrent : «Radio en televisie plegen ter verlevendiging van hun programma's, op straat onbekenden aan te klampen en die omtrent hun opvatting te vragen over allerlei actuele onderwerpen. Strikt genomen wordt hier natuurlijk niet een vastlegging van het gesproken woord of van het beeld gemaakt buiten wetenschap van degene die object van de opname is. Op zichzelf behoeft hier allermint van waarnemingen betreffende de privé sfeer sprake te zijn. Toch ligt het voor de hand dat door deze methode uitspraken worden verkregen, die een hoogstpersoonlijk karakter kunnen hebben - hetgeen in vele gevallen ook de bedoeling van deze opnamen is - en dat het verrassend element zo groot is, dat van een voorafgaande toestemming niet kan worden gesproken. Hetgeen opgenomen wordt is onvoorbereid en niet overwogen en mag dus niet als een standpunt of bindende opvatting van een geïdentificeerde persoon worden gepubliceerd. Is de vastlegging dus een momentopname van een ongeïdentificeerde persoon, dan zal door de publicatie aantasting van de privé sfeer nauwelijks te verwachten zijn. De vastlegging zelf, mits met medeweten geschied, is dan ook aanvaardbaar. Zodra een persoon geïdentificeerd wordt - hetgeen altijd het geval zal zijn, wanneer zijn beeld op het televisiescherm verschijnt - moet hij te kennen hebben gegeven achter zijn uiting te staan (en dus ook toestemming te geven tot publicatie) daar publicatie anders niet aan redelijke zorgvuldigheidsnormen beantwoordt.»

Briefgeheim.

Tenslotte is er nog aanleiding om een onderwerp te bespreken dat met alle nieuwe vindingen van televisie, candid camera, teledenzen, af luisterapparaten e.d. niets te maken heeft, maar dat wel degelijk behoort tot de kwestie van aanrandingen van de privé sfeer. Dat is de vraag in hoever de ontvanger van een brief deze mag publiceren en ook in hoever degene die hem heeft verzonden de inhoud ervan mag publiceren.

Ook hier is de Brauw een betrouwbare gids. Hij zegt : «De Franse schrijvers, die in het algemeen het recht tot gebruik van de brief door de geadres-

22

seerde erkennen, beperken dit wanneer de brief een vertrouwelijk karakter heeft. Deze beperking van het eigendomsrecht is gebaseerd op een aan het persoonlijkheidsrecht verbonden recht op bescherming van de intimiteit van de persoonlijkheid van de afzender. In het Avant-Projet voor een nieuw Frans Burgerlijk Wetboek wordt in art. 163 uitdrukkelijk aan de geadresseerde verboden de inhoud van een vertrouwelijke brief bekend te maken zonder toestemming van de afzender. Wel is overlegging in rechte geoorloofd. Na de dood van de geadresseerde kan de schrijver onder omstandigheden de brief terugkrijgen of daarvan vernietiging of bewaring vorderen.

Ook het Duitse ontwerp van een nieuw Burgerlijk Wetboek verklaart in beginsel publicatie van brieven of aantekeningen van vertrouwelijke aard onrechtmatig en heft die onrechtmatigheid pas op door de toestemming van ontvanger en schrijver.

De Nederlandse rechter is nog niet geroepen geweest op dit punt een uitspraak te doen, en Nederlandse auteurs hebben zich op dit punt nog niet uitgelaten, dit in tegenstelling met België waar De Page in zijn «*Traité élémentaire de Droit Civil*» heel wat aandacht eraan besteedt.

Hoofdstuk III. Is aanpassing van de wetgeving noodzakelijk?

Een van de hardnekkigste misverstanden is gelegen in de overtuiging, dat wanneer een bepaalde gedraging strafbaar wordt gesteld daarmee die gedraging ook uit de wereld wordt geholpen. Zodra er een of ander misstand is roept men bij voorkeur het strafrecht ter hulp, dikwijls zonder te overwegen of er geen andere wegen zouden zijn om die misstand of een bepaald soort van wangedrag althans tegen te gaan.

De waangedachte dat, als een zekere soort van gedraging maar strafbaar wordt gesteld, hij ook wel zal verdwijnen is daarom zo merkwaardig omdat men dagelijks kan ervaren dat ook die feiten die sinds eeuwen strafbaar zijn daarom nog niet verdwenen zijn, maar integendeel met de regelmaat van de klok terugkeren. Dit geldt bv. voor moord en doodslag, voor diefstal, bedrog en eigenlijk voor alle misdrijven. De voornaamste reden waarom een feit strafbaar wordt gesteld is om de maatschappij gerust te stellen dat dat feit niet zonder reactie blijft en om de eigenrichting tegen te gaan.

Wij hopen natuurlijk altijd wel dat van een strafbaarstelling ook een zekere preventieve werking zal uitgaan, maar vooral bij de ernstige feiten moeten wij ons van die preventieve werking vooral geen overdreven voorstellingen maken. De zaak ligt enigszins anders bij geringere feiten, verkeersovertredingen, overtredingen van belastingsvoorschriften of van economische regelingen. Daar bij zal immers reeds van de strafbaarstelling en vooral van het daarbij behorende politietoezicht en het optreden van de politie een zekere preventieve werking uitgaan. Maar bij die geringere overtredingen moeten wij dan weer bedenken, dat iedere strafbaarstelling de taak van politie en justitie verzwaart en dus - vooral omdat het politiekorps ook niet onbeperkt kan worden uitgebreid - dit politietoezicht rechtevenredig minder wordt naargelang het aantal strafbare feiten toeneemt.

Bovendien brengt een vermeerdering van het aantal strafbare feiten onherroepelijk met zich mee dat onze vrijheid geringer wordt, terwijl bovendien

elke strafbaarstelling ook onrust en onlust veroorzaakt. De mensen zeggen dan al gauw : «Er mag niets meer !» Het respect voor het recht, de politie en justitie neemt af bij de toeneming van het aantal strafbare feiten.

De wetgever moet dus bij misbruik van nieuwe vindingen steeds zorgvuldig afwegen hoe groot de verontwaardiging, de onrust en de onlust onder de mensen zijn, welke het gevolg zijn van een of ander misstand of wangedrag en hoe groot de inbreuk is die hij door een wettelijke regeling zou maken op de vrijheid van de mensen. En tenslotte moet hij ook afwegen hoeveel onlust hij zou verwekken door een strafbaarstelling.

Dit alles laat zich heel slecht in maten en cijfers uitdrukken, vooral in het geval van nieuwe verschijnselen zoals foto's op een grote afstand gemaakt, het afluisteren van gesprekken met verfijnde apparatuur, de publicatie van foto's die op deze manieren zijn gemaakt, het vertonen in bioscopen en op televisie van filmen die intimiteiten tonen die men niet gaarne aan de openbaarheid prijs geeft. Hetzelfde geldt voor de vraag of het openen van brieven door particulieren strafbaar moet worden gesteld. M.i. is dit zeker niet nodig omdat het openen van een brief kan gelijk gesteld worden met het vernielen en beschadigen, zelfs al zou de brief na lezing weer worden dicht geplakt.

In sommige gevallen is het natuurlijk wel mogelijk ongewenste toestanden en handelingen tuchtrechterlijk te bestrijden.

Behalve langs de weg van het strafrecht en het tuchtrecht kan onrecht ook worden gediskwalificeerd en tegengegaan langs de weg van het burgerlijke recht met een onrechtmatige daadsactie.

In hoever heeft nu het recht op privacy, op de privé sfeer dus, in hoever hebben de persoonlijke aangelegenheden een verdere bescherming nodig, hetzij van het strafrecht, hetzij van het privaatrecht ?

Ook op het ogenblik is die privésfeer niet geheel onbeschermd. Jean Constant heeft in een lezing voor de «Association Henri Capitant» alle bepalingen de revue laten passeren, waarin de Belgische Grondwet en de daarop berustende strafwetgeving de persoonlijkheid van de mens reeds beschermen. Hij begint met de vrijheid van godsdienstige overtuiging die in de artt. 14 en 15 van de Belgische Grondwet wordt gewaarborgd en die in art. 142 van het Belgisch strafwetboek haar bescherming vindt.

Aan het recht op persoonlijke vrijheid wijdt hij slechts enkele regels, terecht, omdat deze zo fundamenteel is voor alle andere vrijheden dat inbreuken daarop strafbaar zijn.

Het briefgeheim is ook in de meeste landen beschermd, althans tegen inbreuken daarop van de zijde van de postambtenaren zelf terwijl de justitie alleen met bepaalde machtigingen het briefgeheim kan opheffen. In België zijn de postambtenaren strafbaar als zij poststukken openen of wegmaken, zoals ook anderen dan postambtenaren strafbaar zijn wanneer zij poststukken aan de posterijen onttrekken.

Toch ontbreekt er nog wel iets aan deze regeling. Bv. het doorlichten van een poststuk door een particulier waarbij de brief dus niet wordt vernield of opengemaakt is misschien op dit ogenblik niet strafbaar. Maar het is de

vraag of dit niet vaak voorkomende feit de moeite van een afzonderlijke strafbaarstelling zou rechtvaardigen.

De N.J.V. heeft echter met grote meerderheid aangenomen - vooral op grond van een voorstel van Mr. van Veen - dat een strafbepaling moet worden gemaakt tegen schending van het briefgeheim door particulieren. Ook het telefoongeheim is op het ogenblik in de meeste landen niet voldoende beschermd tegen inbreuken daarop door derden, anderen dan de telefoonambtenaren.

In België is deze repressie geregeld door de wet van 13 oktober 1930, artt. 17, 18 en 19, en als ik art. 17 goed lees dan kan men krachtens dit artikel optreden tegen ieder die een techniek heeft aangewend om verbindingen op een telefoon- of telegraaflijn op te vangen.

Zeer belangrijk voor België is art. 151 Sw. waar strafbaar wordt gesteld iedere willekeurige handeling die een aanslag inhoudt op de vrijheden en rechten welke door de Grondwet worden gewaarborgd, wanneer die handeling bevolen of uitgevoerd is door een ambtenaar of een openbare functionaris of iemand die handelt namens het openbaar gezag.

In Nederland kennen wij een dergelijke algemene bepaling niet, maar ik vraag mij af of deze bepaling in België niet zou kunnen dienen om alle persoonlijkheidsrechten die door het Verdrag van Rome worden gewaarborgd althans te beschermen tegen aanslagen van de overheid.

Persoonlijkheidsbescherming en pers.

Veel belangrijker echter dan de bescherming tegen de overheid wordt langzamerhand de bescherming tegen de pers. En hier komen ook juist de grootste moeilijkheden.

Dat blijkt zeer duidelijk zodra in een of ander land wordt voorgesteld om publicatie van bepaalde waarnemingen of foto's te gaan verbieden, of althans via een burgerrechtelijke schade-actie aan de gelaedeerde een middel te geven om tegen deze inbreuken op zijn privé sfeer op te treden. De persvrijheid wordt dan als veel bereden stokpaard van stal gehaald en gaat stijgen, voor zover een stokpaard dit kan. De pers vindt het zijn zaak om nieuws te publiceren «to raise hell.» Of zij daarbij persoonlijke gevoelens kwetst kan haar buitengewoon weinig schelen. Dat geldt natuurlijk niet voor alle bladen, maar toch wel voor een belangrijk deel van de pers. En met onze huidige snelle communicatiemiddelen worden dergelijke berichten die «raise hell» in minder dan geen tijd over de gehele wereld verspreid.

Hoezeer de pers bevreemd is voor een beperking van haar bevoegdheden bleek wel ten duidelijkste in Duitsland toen daar in augustus 1959 bij de Bondsdag een ontwerp-wet werd ingediend «zur Neuordnung der zivilrechtlichen Persönlichkeits- und Ehrenschutzes.» Een hele literatuur is hierover ontstaan. Men heeft van de zijde van de pers onmiddellijk naar voren gebracht, dat op deze wijze de pers werd gemuilkorfd.

Het Duitse ontwerp is - hoe kan het anders - ontzettend ingewikkeld. Het wil in het Burgerlijk Wetboek een aantal nieuwe bepalingen brengen, daarbij uitgaande van een nieuw art. 12 BGB. Dit nieuwe artikel zou bepalen

dat hij die wederrechtelijk een ander in zijn persoonlijkheid aantast, tot ongedaan maken daarvan verplicht is. Bij de onrechtmatige daad wordt dan de schadeloosstellingsverplichting geregeld.

Terstond worden echter uitzonderingen gemaakt: «Beeinträchtigungen die nach verständiger Auffassung im menschlichen Zusammenleben vor zu nehmen sind, bleiben ausser Betracht.» Het woord «Beeinträchtigung» is reeds moeilijk te vertalen. Het duidt op opmerkingen waarbij iemand een verwijt wordt gemaakt. Bepaalde verwijten zouden wij ons dus wél moeten laten gevallen.

Maar nog moeilijker wordt de zaak bij het voorgestelde nieuw art. 15 BGB: «Eine widerrechtliche Verletzung im Sinne des Par. 12 liegt vor, wenn jemand unbefugt Behauptungen tatsächlicher Art über das Privat- oder Familienleben eines anderen öffentlich ausspricht oder verbreitet. Die Mitteilung ist anlässlich wenn sie der angemessenen. Wahrnehmung eines berechtigten öffentlichen oder privaten Interessen dient.»

Wat is nu een «angemessene Wahrnehmung»? Wij zouden in het Nederlands zeggen, geloof ik: een ter zake dienende waarneming. En wat is het dienen van een gerechtvaardigd openbaar of privaat belang? Zeer terecht merkt de Brauw op dat hier vele onzekerheden rijzen. Bovendien is er dan nog weer een uitzondering op de uitzondering, want degene die vindt dat hij geen onrechtmatige daad heeft begaan door publicatie van een waarneming die hij in het algemeen of privaat belang deed, is weer wél schadeloosstellingsplichtig wanneer hij de publicatie deed terwijl hij wist dat deze niet op waarheid berustte.

De berichten die in Nederland in de pers zijn verschenen over de verdwenen Amerikaanse professor geven een goed voorbeeld van de moeilijkheden die kunnen ontstaan zowel voor de pers als voor de betrokken persoon. Gesuggereerd wordt namelijk in de pers dat deze professor in de nacht voordat hij verdween, in gezelschap zou zijn geweest van homoseksuele jonge mannen en in het pleziercentrum van Amsterdam zou hebben rondgezworven. Of dit alles waar is zal de pers wel niet precies hebben kunnen nagaan, maar gesteld dat de professor terug levend was tevoorschijn gekomen, had hij dan kunnen zeggen dat de bladen die dit bericht hebben verspreid dit niet hadden mogen doen, en hadden die bladen zich er omgekeerd op kunnen beroepen dat zij in het algemeen belang van de opsporing hadden gehandeld?

Wij moeten ons van het effect van dergelijke civielrechtelijke bepalingen zeker niet te veel voorstellen. Maar hetzelfde geldt eigenlijk ook voor strafrechtelijke bepalingen. In het Zwitsers Strafwetboek is bv. een bepaling (art. 173) die zegt:

«Wer jemanden bei einem andern eines unehrhaften Verhältnis oder anderer Tatsachen die geeignet sind seinem Ruf zu schädigen, beschuldigt oder verdächtigt, wer eine solche Beschuldigung oder Verdächtigung weiter verbreitet, wird, auf Antrag, mit Gefängnis bis zu sechs Monaten oder mit Busse bestraft.»

Maar ook hier worden onmiddellijk uitzonderingen gemaakt. In de eerste plaats is men niet strafbaar wanneer men zijn bewering bewijst, of wanneer men kan aantonen dat er ernstige gronden waren om de bewering

te goeder trouw voor waar te houden. Als degene die de geïncrimineerde bewering gedaan heeft, deze voor het gerecht terugtrekt, dan kan hij er met een mildere straf afkomen. In het vonnis moet dan echter uitdrukkelijk vermeld worden dat de bewering is teruggetrokken. Wanneer de bewering is gedaan zonder dat daarom gronden werden aangevoerd en zij hoofdzakelijk het oogmerk had iemand een of ander slechts te verwijten, dan is het bewijs van de waarheid alleen toegelaten, wanneer de beledigde daarin toestemt.

U ziet het: ook hier een regel met een groot aantal uitzonderingen. De processen op grond van dit artikel hebben dan ook niet veel succes opgeleverd. Er is bv. het bekende «proces Pfändler» geweest. Het lid van de Nationale Raad, Pfändler, had een brochure uitgegeven onder de titel «Dringender Vorschlag für die Reorganisation des Nationalrates.» Op het titelblad had hij een foto laten afdrukken van een vergadering van de Nationale Raad waarbij de banken van die Raad heel spaarzaam bezet waren. Vervolgens beweerden drie van de grootste dagbladen van Zürich dat die foto in zover vervalst was dat zij genomen was voordat de zitting was begonnen en dat de heer Pfändler «ein hemmungsloser Demagoge» was. Pfändler diende een klacht in tegen de drie redacteuren die de verantwoordelijkheid voor de plaatsing van dit bericht op zich hadden genomen. De drie redacteuren werden in eerste aanleg en in hoger beroep vrijgesproken omdat zij zich hadden beroepen op de persvrijheid. Het Hof van Cassatie vernietigde deze beslissing en vond dat alleen wanneer de waarheid van de bewering van de drie redacteuren door deze had kunnen worden bewezen, zij strafloos zouden geweest zijn.

Deze beslissing werd echter gewezen voordat art. 173 zijn huidige redactie kreeg in 1951. Misschien zouden de drie redacteuren zich dus nu op hun goede trouw kunnen beroepen.

Niet iedereen echter is het in Zwitserland ermede eens dat het genoemde art. 173 in zijn nieuwe redactie de persvrijheid weer verruimd heeft. Een ander lid van de Nationale Raad, Professor Perrin heeft gezegd: «Il s'agit de réagir vigoureusement contre un certain journalisme de bas étage qui a de son rôle une notion que nul honnête homme ne saurait approuver.» Het blijkt uit het Duitse ontwerp voor de «*Neuordnung*» van het BGB en uit het Zwitserse art. 173 van het Strafwetboek, hoe moeilijk het is om hout snijdende bepalingen te maken die aan de ene hand de pers dwingen bepaalde grenzen in acht te nemen en die anderzijds de persvrijheid niet al te zeer aan banden te leggen.

Voorstellen in burgerlijk recht en strafrecht.

In het preadvies van de Brauw werd ook een civielrechtelijke bepaling voorgesteld. Hij ontwierp een nieuw art. 1407 B.W., dat een schadeactie geeft aan hem «ten aanzien van wie, zonder zijn toestemming enige waarneming hetzij gedaan binnen zijn woning, of binnen de kring van zijn gezin, hetzij betrekking hebbende op door hemzelf vastgestelde persoonlijke uitingen, hetzij op zodanige uiting zelf, wordt openbaar gemaakt» en een gelijke vordering aan degene «ten wiens aanzien zonder zijn toestemming een aan hem geadresseerde brief of een waarneming daarop betrekking hebbende wordt openbaar gemaakt.»

Vooral van belang is natuurlijk dat de schadevergoedingsactie hier ook kan worden afgemeten naar het economische belang dat met de openbaarmaking is nagestreefd.

De Nederlandse Juristenvereniging heeft zich echter met een overgrote meerderheid uitgesproken tegen het voorstel om een dergelijk artikel in het B.W. op te nemen. Meer kans bestaat dat wél een strafbepaling zal worden gemaakt, maar over de redactie van die strafbepaling zal nog wel veel worden gediscussieerd. Zelf heb ik in het Nederlandse Juristenblad een voorstel gedaan voor een dergelijke strafbepaling, nauw gekoppeld aan onze bepalingen over huisvredebreuk (N.J.B. 1965, p. 459 vlg.):

Art. 138a Sr.: Hij die zonder daartoe gerechtigd te zijn binnen de woning of besloten plaats of ten aanzien van een telefoonaansluiting bij een ander in gebruik, waarnemingen doet door middel van een verborgen, of heimelijk aangebrachte of heimelijk meegevoerde apparatuur wordt gestraft met ...

Met dezelfde straf wordt gestraft hij, die met het oogmerk van openbaarmaking, met soortgelijke apparatuur, als in het eerste lid van dit artikel omschreven, waarnemingen doet in het openbaar, terwijl hij weet of redelijkerwijs behoort te vermoeden, dat deze waarnemingen geschieden ten aanzien van persoonlijk verrichte of vastgelegde uitingen of gedragingen, ten aanzien waarvan degene die deze uitingen deed of deze gedragingen verrichtte geen toestemming heeft gegeven en ook nimmer zou geven ze openbaar te maken.

Met dezelfde straf wordt eveneens gestraft hij die van de inhoud van een niet aan hem geadresseerde brief of een niet voor hem bestemd stuk opzettelijk en wederrechtelijk kennis neemt, met het oogmerk om die inhoud openbaar te maken. Onder de inhoud van een brief of stuk zijn ook afbeeldingen begrepen.

Art. 138b Sr.: Hij die een geschrift of afbeelding verspreidt, openlijk tentoontstelt of aanslaat of om verspreid, openlijk tentoongesteld of aangeslagen te worden in voorraad heeft, wordt, indien hij weet of ernstige reden heeft om te vermoeden, dat in het geschrift of de afbeelding een waarneming voorkomt verkregen op een der wijze als in het vorige artikel bedoeld, gestraft met ...

Met dezelfde straf wordt gestraft hij die met gelijke wetenschap of een gelijke reden tot vermoeden de inhoud van een zodanig geschrift ten gehore brengt.

Daaraan koppelde ik een burgerrechtelijke bepaling:

Art. 1407 A B. W.: Openbaarmaking van een waarneming gedaan op een der wijzen als in art. 138a Sr. bedoeld geeft aan

degene van wie of wiens gezin een persoonlijke uiting of gedraging aldus is waargenomen een recht tot schadevergoeding. De schade zal worden gewaardeerd naar de omstandigheden, naar het doel dat met de openbaarmaking is beoogd en naar het economisch belang, dat met de openbaarmaking is nagestreefd.

Het is moeilijk na te gaan of een soortgelijke bepaling de persvrijheid te zeer zou aan banden leggen en omgekeerd of zij de privacy voldoende zou beschermen.

Reeds op dit ogenblik is het publiceren zonder toestemming, van foto's met commerciële doeleinden in Nederland een onrechtmatige daad. Een drietal meisjes van wie met hun toestemming foto's in badcostuum waren gemaakt, hadden een redelijk belang dat deze foto's niet als prentbriefkaart in de handel werden gebracht (H.R. 24 januari 1952, N.J. 1955, nr. 742). De Rotterdamse rechtbank oordeelde het onrechtmatig dat de foto van een plotseling bekend geworden zangeres, Teddy Scholten, als blikvanger voor een reclame werd gebruikt. De foto was gemaakt toen zij terugkwam van het Songfestival in Cannes en enige tijd later werd die foto afgedrukt voor reclame van een sigarettenmerk (beslissing R'damse Rb. van 14 april 1959, N.J. 1959, nr. 618, bekrachtigd door Hof Den Haag, 13 april 1960, N.J. 1961, nr. 160). Hier speelt echter meer het commerciële een rol dan een inbreuk op de privacy.

Moeten wij nu inderdaad strafbepalingen gaan maken, of een bepaling in onze Burgerlijke Wetboeken opnemen? Zoals ik zojuist zei heb ook ik mij gewaagd aan het ontwerpen van dergelijke bepalingen. Toch is achteraf wel twijfel bij mij gerezen, vooral ook bij het opstellen van deze colleges en n.a.v. de ervaringen die men in Zwitserland met het art. 173 van het Strafwetboek heeft opgedaan.

Toch geloof ik wél dat tegen het heimelijk afluisteren en heimelijk fotograferen een strafbepaling op haar plaats zou zijn. Bij het heimelijk afluisteren komt dan natuurlijk de contra-spionage licht in het gedrang. In Nederland verzet de B.V.D. zich zeer uitdrukkelijk tegen een bepaling waarin dit verboden wordt. Dit bezwaar is echter niet onoverkoombaar: een controle van regeringszijde bv. zou zeer wel in te voeren zijn. Interessant is in dit opzicht wat Mr. Kirchheimer in datzelfde Nederlandse Juristenblad vermeldt over de Zweedse regeling op dit stuk n.a.v. de Wernerström-affaire (N.J.B. 1965, p. 467 vlg.)

Prof. Mr. J. M. VAN BEMMELEN